

Hasan Paşanın Hatay Karamurt'daki Vakıf ve Vakfiyesi

İbrahim ATEŞ

Vakıf gayrimenkulleri Tapusu hüviyetinde olan ve vakıf kuranların adlarını, ongördükleri şart ve hizmet türlerini, vakfın kurulduğu yer ve tarihi içeren belgeye vakfiye denilmektedir. Aslında vakıfla ilgili vakfiye, ferman, berat, hüccet ve benzeri belgelerin büyük bir kısmı, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde korunmakta olan kütük defterlerinde kayıtlı olmakla beraber, çeşitli tarih ve yerlerde kurulan bazı vakıflara ait vakfiye ve benzeri bazı belgeler, zamanla vakıf kayıtlar Arşivine intikal etmeyip ilgili vakfın evlâdı veya mütevellisinin elinde kalanlar olduğu gibi, Kütüphane, Müze, Başbakanlık Arşivi, Tapu ve Kadastro Arşivi ve benzeri kurumlarda kalanlar da olmuştur.

Vakıfla ilgili belgeler araştırılarak, bulunan vakfiye ve o mahiyetteki belgeler, gerekli işlemler yapıldıktan sonra kütüğe tescil edilmektedir. Yazımın konusu olan Hasan Paşa vakfiyesinin, kütüğe tescili de, bu şekilde olmuştur. Sözü geçen vakfiyenin tanıtımı ile ilgili bu yazımızda sırası ile aşağıdaki hususları özet olarak sunmaya çalışacağız:

- 1- Vakfiyenin tesbit ve tescili,
- 2- Vakfın kurucusu,
- 3- Vakfın kurulduğu yer ve tarih,
- 4- Kapak sahifesindeki tuğra ve yazılar,
- 5- Birinci sahifedeki büyük ve küçük başlıklı tezhibler,

- 6- Vakfiyenin sahife sayısı ile beher sahifesinin satır sayısı,
- 7- Yırtık olan sahife kenarı veya iç kısmı,
- 8- Yazı şekli ve hattatı,
- 9- Vakfiyenin okunuşu,
- 10- Vakfiyenin değerlendirilmesi.

1- VAKFİYENİN TESBİT VE TESCİLİ:

Vakıf Kayıtlar Arşivinde bulunan ve nezâret döneminden kalmış olup, vakıfla ilgili olan tomarlar halindeki, çeşitli belge ve tahriratı içeren evrakın tarama, tesbit ve tasnif çalışmaları esnasında bulunan bazı değerli belgelerden biri de, Hasan Paşa vakfiyesidir.

Üzerinde yapılan inceleme sonucunda, daha önce Vakıf kütük Defterlerine geçirilmemiş olduğu anlaşılan bu orijinal vakfiyenin, kütüğe tescili için gerekli girişimlerde bulunulmuş olup, İdare Meclisinin 20.5.1981 tarih ve 226/283 sayılı kararı uyarınca kütüğe tescil edilmiştir. Türk harfleri ile 2157 nolu kütük defterinin⁽¹⁾ 107 nci sahifesine kayıt ve tescil edilmiştir. Daha sonra orijinal vakfiyede, orijinal durumuna uygun patolojik onarımlar yapılarak ciltlenip bir defter haline getirilmiş ve 2224 numara ile Vakıf Kayıtları Arşivi'ndeki yerini almıştır.

(1) Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ndeki Kütük Defterlerinden 2157 nolu kütük defteri.

2- VAKFIN KURUCUSU:

Bu vakfın kurucusu ile ilgili olarak vakfiyenin üçüncü sahifesinde 1 x 5,5 santim ebadındaki dikdörtgen tezhib içerisinde, şarabi renk mürekkeple "Cenâbı Hazreti Hasan Paşa" denilmektedir. Böylece vakıf kuran kişinin isim ve unvanı yazılmış olup, baba adı belirtilmediğinden, bu Hasan Paşa'nın hangi Hasan Paşa olduğu kesin olarak anlaşılmamaktadır. Ancak daha önceki satırlarda, vâkıfın özelliklerinin belirtilmesi sadedinde "hâlen Devleti Aliyye-i Osmaniye'de, mesnedi vezâreti uzmâ olan, Vezir, Gurre-i Cebîni Sadâreti uzmâ, küretü aynı vekâleti kübrâ" deyimleri görülmektedir. Bu deyimlerden, vakfi kuran Hasan Paşa'nın, Sadr'ı A'zamlık yapan bir Hasan Paşa olduğu kanaati doğmaktadır. Bu itibarla vakfın kurucusu olan Sadr'ı A'zam Hasan Paşa'nın kesin olarak tesbiti için, vakfın kurulduğu tarihte tesis edildiği yer olan Hatay'da veya oraya yakın bir yerde görev yapan Sadr'ı A'zam Hasan Paşa'nın araştırılması gerekmektedir. Bu nedenle "Sicilli Osmani, yahut tezkire-i meşâhîri Osmaniye" adlı eseri(2) tetkik ettiğimizde, 119 adet Hasan Paşa adı görülmüş ise de, gerek unvan, gerekse vakfın kuruluş tarihi ve yeri yönünden, yukarıdaki özelliklere uyanın, Damâd'ı Pâdişahî Morali Hasan Paşa olduğu kanaatine varılmıştır.

Adı geçen eserin 146-147. sahifelerinde, sözü geçen Morali Hasan Paşa hakkında şu bilgi verilmektedir: "Dâmâdı Pâdişâhi Hasan Paşa Moralıdır. Makbul ve mukarreb olarak cukadârı Şehriyârî oldu. 1095 de Silâhtârî Şehriyârî oldu. 1099 vezâretle Mısır Valisi, 1101 de azledildi. Bursa ve İzmit Mutasarrıfı oldu. 1102'de, Hatice Sultan binti Sultan Mehmet Han, tezviç olunarak Boğaz Muhâfızı oldu. 1105'de Sakız Muhâfızı, 1106 da orasını düşmana teslim etmesiyle, habsedildi. Ba'dehu, Kefe Sancağı verildi. Buradan Veziri Hâmis oldu. Ba'dehu Rikâb-ı Humâyûn kaim makamı olup, 1107 de Halep Valisi oldu. 1108'de Konya Valisi, 1110 ba'del-azil İstanbul kaim makamı oldu. Bir aralık mâzul olduysa da, vak'ada 1115 tekrar kaim makam olup, sene-i mezkurede Sadr'ı A'zam olup, 116 Cemaziyel-evvelinin 28 inde, azledildi. Ve Haflesi ile İzmit'de Mütেকaiden ikametî Ferman olundu. 119 Cemaziyel-evvelinde, sâniyen Mısır Valisi olup, Sultan'ı İstanbul'a celp olundu. 120 Şâbanında, Trablusu Şam ve sonra Rakka Valisi olmuştur. 125 Zilhiccesinde fevt oldu..."

Yukarıya çıkarılan tarihi metinde, Damat Hasan Paşa'nın, Halep Valiliği yaptığı ve Sadr'ı A'zam olduğu belirtilmekte olup, vakfın kuruluş yeri olan Hatay'ın o tarihte Halep Vilâyetine bağlı

olması ve Hasan Paşa'nın 1115 Hicri tarihinde Sadr'ı A'zam olması, vakfiyede adı geçen vâkıfın, bu Hasan Paşa olmasına kuvvetle delâlet etmekte olduğundan, kesinlik ifade etmese de, vakfiyedeki özelliklerle yukarıda metni sunulan tarihi belgedeki özellikler birbirine uyduğundan, söz konusu vâkıfın, Padişah Damadı Sadr'ı A'zam Morali Hasan Paşa olduğu kanaatini doğurmaktadır.

3- VAKFIN KURULDUĞU YER VE TARİH

Vakfiyenin 5'inci sahifesinin 2-5. satırlarında "Üzeyir Sancağında Derbenk ve Bakras Nahiyelerinde vâki Kurâ ve mezâri" ve cibâl ve bağ ve bahçe ve cemâât ve mahsulâtı hâvi Şeyh-ül-hadid demekle ma'ruf, mukataanın hududu dâhilinde Medîne-i Antakya ile Bakras ve Belen beyninde vâki' Karamurt demekle şehir mahal ki..."(3) denilmektedir. Yani, "Üzeyir Sancağında Derbenk ve Bakras Nahiyelerinde bulunan köyler, çiftlikler, dağlar, bağ, bahçe, cemaat ve mahsülleri içeren ve Şeyhül-hadid diye bilinen, mukataanın sınırı dahilinde, Antakya şehri ile Bakras ve Belen arasında bulunan, Karamurt demekle meşhur yer ki..." demek olup, vakfın kurulduğu yerin, Hatay ile Bakras ve Belen arasındaki Karamurt diye bilinen yer olduğu ifade edilmektedir. Ancak, tetkikinden de anlaşılacağı üzere, Üzeyir Sancağına bağlı olduğu yazılı olmakta ise de, Osmanlı Memleketleri(4) adlı eserin 250-251. sahifelerinde Karamurt'un bir Nahiye olup, Kazasının Antakya, Vilâyet ve Sancağının da Halep olduğu yazılıdır.

Vakfın kuruluş tarihine gelince; vakfiyenin son sahifesinde 'Vaka'a El-işhâdü vettahrîrî Fî Gurre-i Safer El-Hayr Li Seneti sitte a'şarete ve mietin ve elf' denilmektedir. Yani "1116 yılının Safer ayının başında tescil edildi ve yazıldı" demektir. Buna göre, vakfın kuruluş tarihi, Gurre-i Safer 1116 H. 26 Mart 1704 M. dir.

4- KAPAK SAHİFESİNDEKİ TUĞRA VE YAZILAR:

Vakfiyenin Kapak sahifesinin üst kısmında Padişah Tuğrası bulunmaktadır. Tuğra, altın yaldızlı olup, içi Hatâillerle süslenmiştir. Sultan Üçüncü Ahmet'e ait olan bu tuğranın okunuşu şöyledir: "Şah Ahmet bin Mehmet Han el muzaf-

(2) Sicilli Osmani, yahut tezkire-i Meşâhîri Osmaniye, Meclisi Kebir-i Maarif Azasından Mehmet Süreyya, cilt 2, sahife 146-147, 1311 H., Matbaa-i Amire.

(3) Bu yazıya konu olan Sadr'ı Azam Hasan Paşa'ya ait Gurre-i Safer 1116 H./26 Mart 1704 M. tarihli orijinal vakfiye olup, 2224 nolu orijinal vakfiye defterinin 5. sahifesi ve 2157 Türkçe Terceme Tescil defterinin 107. sahifesi.

(4) Osmanlı Memleketleri, s. 250-251, Hacıbey Zade Ahmet Muhtar 1314'de Şirketi sahafiye-i Osmaniye Matbaasında basılmıştır.

fer dâima"⁽⁵⁾ Dördünca Mehmet oğlu üçüncü Sultan Ahmet'in tahta çıkışı 9 Rebiulâher 1115 H. 22.8.1703 M. tarihinde olduğuna ve Sadrı A'zam Hasan Paşa'nın vakfının tescil tarihi de Gurre-i Safer 1116 H. 26 Mart 1704 M. tarihinde olduğuna göre, vakfiye üzerindeki bu Tuğra Padişah Sultan Üçüncü Ahmet'in Saltanatının ikinci yılında yazılmış olduğu anlaşılmaktadır.

İncelenmesinden de anlaşılacağı üzere, Sultan Üçüncü Ahmet'in Tuğrası, kardeşi Üçüncü Mustafa'nın Tuğrası gibi olup, Mustafa yerine Ahmet yazılmıştır. Ahmet ve Mehmet kelimelerinin mim harfleri aynı işaret ile gösterilmiştir. Şah kelimesinin (h) harfi, Tuğra'da kafes şeklinde stilize edilmiş motiflerle gösterilmiştir.

Tuğra'nın altında üç Kadı (Yargıç)'nın vakfiye ile ilgili olarak ayrı ayrı, Arapça üç tasdik ve tasvip meşruhatları bulunmakta olup, bunlar sırası ile şöyledir:

a -

ما تضمنه هذا الكتاب وحسمه (.....) فيه وفحواه
من اصل الوقف والشروط ووجوه المصارف على
النمط المبسوط . وصحّ كله لديّ وصحّ جميعه بين
يديّ واني حكمت با لصحة واللزوم في الخصوص
والعموم واقفا على مواقف الخلاف بين الائمة لاسلاف
وانا العبد الفقير يحيى القاضي بعسكر روم ايلي
عفي عنيه .

Yâni: "Bu kitabın içinde ihtiva etmiş olduğu vakfın aslı, şartları ve harcama yönleri, kitap'ta açıklandığı şekilde, tümü nezdimde sahih görülmüş olup, eimme-i eslâf (eski imamlar) arasında geçen ihtilâf noktalarını bilerek, bu vakfın husus ve umûmunda sıhhat ve lüzûmuna hükmettim. Ben, fakir kul, Rumeli Askeri Kadısı (Yargıcı) Yahya, ALLAH'ın affına mazhar ola."

b -

" لما صادفته صحيحا شرعيّ المدلول وضعت عليه
براعة الرضا والقبول ، ضاعف الله تعالى اجور واقفه
حرره الفقير السيد علي عفي عنيه .

Yâni: "Vakfın sahih olduğunu ve medlulünün şer'i olduğunu görünce, üzerine Rıza ve kabul işaretini koydum. ALLAH, vâkıfının mükâfâtını kat kat arttırsın. Yazan fakir, Esseyyit Ali, ALLAH onu affetsin."

c -

" هذه الوقفية صحيحة المباني وشرعية المعاني
زاد الله ثوابات واقفه . وانا العبد عطاء الله
محمد القاضي بعسكر اناضولي عفا عنه العاليي .

Yâni: "Bu vakfiyenin yapıları sağlam ve anlamları şer'idir. ALLAH, vâkıfının sevabını arttırsın. Ben Kul ise, Anadolu Askeri Kadısı Atâüllâh Muhammed olup, Yüce ALLAH'ın affına mazhar olam."

Vakfiyenin kapak sahifesinde Tuğra altında bulunan ve arapça aslı ile Türkçe Tercümesi yukarıya çıkarılan, tasdik ve tasvip meşruhatının birincisi Rumeli Askeri Kadısına ait olup, Kadı Yahya, bu meşruhatında, vakfın suhhat ve lüzûmuna karar verdiğini ifade etmektedir. İkincisi, Esseyyid Ali adında unvanı belirtilmeyen bir şahsa ait olup, bu şahıs ta meşruhatında, vakfi sahih ve şer'i olarak gördüğünü ifade etmektedir. Üçüncüsü de, Anadolu Askeri Kadısına ait olup, Kadı Atâüllâh Muhammed, bu meşruhatında, vakfın sahih ve şer'i olduğunu onaylamaktadır.

5- BİRİNCİ SAHİFEDEKİ BÜYÜK VE KÜÇÜK BAŞLIKLILIKLI TEZHİBLER:

Vakfiyenin Birinci sahifesinin üst kısmında, biri büyük diğeri küçük olmak üzere iki adet tezhîp bulunmaktadır. Büyük tezhîp sol kısımda, küçük tezhîp ise sağ kısımdadır. Sol kısımdaki büyük tezhîp, klasik tarzdaki taç şeklinde bir tezhîp olup, taç Rûmî ve Hatâîlerle süslüdür. Ortadaki göbek, Türk mavisî olup, etrafı Varak yıldızdır. Varak yıldız üzerinde, kontürlerle Rûmîler işlenmiş, gri ve kahverengi renklerde hatâîlerle bezenmiştir. Tacın üst kısmında, yine hatâîler bulunmaktadır. Tacın alt ve yan kenarlarını zencirek çerçevelemektedir. Bunların altında Sure başı şeklinde ve dikdörtgen biçiminde ikinci bir tezhîp gelmekte olup, varak altın üzerine şarabi renkli mürekkeble "BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM" yazılıdır. Bunların altında vakfiye başlamakta olup, bu sahifede sekiz satır bulunmaktadır. Bütün bunların kenarında biri ince, diğeri kalın, siyah kontürlü çerçeve ile üçüncü ve şarâbi renkli

(5) Bkz.: "Osmanlı Padişah Tuğraları", s. 240-245, Sühâ Umur, Haluk Ofset, 1980, İstanbul.

bir cetvel çekilmiştir. Bu esas ve büyük tezhibin sağ tarafında bulunan küçük tezhip ise, ellibeş milim eninde, esas tezhibe benzer ve fakat orta göbeği olmayan, sadece hatâlerle bezenmiş, zemini altın varak olan bir tezhiptir. Bunun alt kısmında "vakfiyesi mucibince amel oluna" ibâresi bulunmaktadır.

6- VAKFİYENİN SAHİFE SAYISI İLE BEHER SAYFANIN SATIR SAYISI:

Üzerinde Padişah Tuğrası ve Kadıların tasdik meşruhatı yazılı olan kapak sahife hariç olmak üzere, başlangıçtan Şuhûdül-hal de dahil olmak kaydıyla vakfiyenin sonuna kadar toplam sayfa sayısı, Otuzbirdir. Birinci sahifede tezhib kısmının altında kalan bölümde Sekiz satır bulunmaktadır. Otuzbirinci sahifede ise Onyeddi satır bulunmaktadır. Bunların dışında, diğer sahifelerin tümünde Onüçer satır bulunmakta olup, orijinal olarak vakfiyenin toplam satır sayısı 402 dir.

7- YIRTIK OLAN SAHİFE KENARI VEYA İÇ KISMI:

Kapak ve birinci sahifeyi oluşturan yaprağın sağ üst köşesi, küçük tezhibin ortasına denk gelen bölümde ve alt kenarının sol köşesinde, çerçeve dışında biraz yırtık bulunmaktadır. Aynı yaprağın orta kısmında iki üç kelimelik yer yırtıktır. İkinci ve üçüncü sahifeleri oluşturan yaprağın alt kenarında çerçeve dışında kalan bir bölümle, sahifeleri ortasında yazıya denk gelmeyen bir yerde iki satır arasında küçük bir yırtık bulunmaktadır. Dördüncü ve Beşinci sahifeleri oluşturan yaprağın keza alt kenarında, çerçeve dışında kalan bölümde ve sayfaları ortasında yazıya tesadüf etmeyen bir yerde iki satır arasında, küçük bir yırtık bulunmaktadır. Altıncı ve yedinci sayfaları oluşturan yaprağın alt kenarında çerçeve dışında kalan bölümde, biri köşede, diğeri dikey olmak üzere, iki yırtık bulunmaktadır. Yaprağın iç kısmında yine yazılara denk gelmeyecek şekilde ve delik mahiyetinde bir kaç ufak yırtık bulunmaktadır. Sekizinci ve Dokuzuncu sahifeleri oluşturan yaprak sağlamdır. Onuncu, Onbirinci, Onikinci ve Onüçüncü sayfaları oluşturan iki yaprağın iç kısmında yazıların okunmasına engel olmayacak şekilde ve delik mahiyetinde birkaç ufak yırtık bulunmaktadır. On Dördüncü ve On Beşinci sayfaları oluşturan yaprağın iç kısmında iki üç kelimelik yeri kapsayacak orta büyüklükte bir yırtık ile, delik mahiyetinde yazıların okunmasına engel olmayacak şekilde birkaç küçük yırtık bulunmaktadır.

16, 17, 18, 19, 20 ve 21. sayfalar sağlamdır. 22 ve 23. sayfalardan oluşan yaprağın alt kenarında, çerçeve dışında, köşede bir yırtık vardır. Ayrıca bu sayfaların baş kısmında bir, iki ve üçüncü satırlarda, üçer kelimelik, dördüncü satırda ise iki

kelimelik kadar bölümü kapsayacak ebatta büyükçe bir yırtık bulunmaktadır.

24, 25, 26, 27, 28 ve 29. sayfaların iç kısmında, yazıların okunmasına engel olmayacak nitelikte delik şeklinde birkaç küçük yırtık bulunmaktadır. 30 ve 31. sayfaları oluşturan son yaprağın alt kenarında, çerçeve dışında, köşe kısmında bir yırtık ile sayfa içinde birer veya ikişer kelimelik yerleri kapsayan birkaç yırtık bulunmaktadır.

8- YAZI ŞEKLİ VE HATTATI:

Vakfiyenin baştan sona kadar yazılışında kullanılan yazı türü, tâlik yazısıdır. Ustaca ve güzel bir şekilde yazılan harf ve kelimelerin birbiriyle bağlantı ahengi fevkâladedir. Bazı cümle sonlarında irili ufaklı, geliş güzel yapılmış normal tezhipli duraklar bulunmaktadır. Kapak sayfadaki tuğra altındaki, kadıların tasdik ve tasvip yazıları yine tâ'lik türünden olup, irilik ve ufaklık bakımından, üç şekil arz etmektedir. 1. sayfadaki büyük tezhibin alt kısmındaki besmele ile, üçüncü sayfanın 11. satırındaki vâkıfın adı "Cenâbı hazreti Hasan Paşa" altın varak üzerine şarâbî renk mürekkeple yazılmıştır. Ayrıca son sayfanın en alt kısmında vakfiyeyi yazan Hattatın adı da, şarâbî renk mürekkeple yazılmıştır. Bunların dışında vakfiyenin tamamı siyah mürekkeple yazılmıştır. Vakfiyenin sonundaki

"سوده وبيضة العبد الفقير عثمان
المدرس بمد رسة خانكاه"

yani: "müsveddesini ve temize çekilişini yazan, hanigâh medresesinde müderris olan fakir kul, Osman." ifadesinden, hattatın, Osman ismindeki hangâh medresesi müderrisi olan zat olduğu anlaşılmaktadır.

9- VAKFİYENİN OKUNUŞU:

Bismillâhirrahmânirrahîm

Hamdi faik ve (üç kelimelik yer yırtık) mevcûdâtı hâlık, ve kâffeî mahlûkâtı râzık olan meliki zülcelâl ve sultânî lâyezâl celle celâluhu, ve amme nevâluhu, hazretlerine sezâvardır ki, nev'i insanı ahseni takvîm üzere inşâ, ve ebdâ'i üslub üzere ibdâ' ve imlâ, ve âkıl ve âlim ve nâtik, ve şerefi kitap ve fehmi hitâbına lâyük edüp mesâlikî maaşî tâ'lim ve menâhici ma'âdi teâhim eyledi, ve durûdu dâimül-vürûd' deflli seb'îli hüdâ, şefi'î rûzi cezâ, hâizi kurbi kabe kavseyni ev ednâ, fâizi sırrı fe-evhâ ilâ abdihi' mâ' evhâ, hâbîbi hüdâ, pişuvâyı embiyâ, muhammedenil-Mustafâ hazretlerinin merkadi münevveri itırsa ve meşhedi muattari merkad zîbâlarına şâyeste'i ihdadır ki, "men zera'a hayren hasade hayren" fahvasıyla sâlikânı râhî basfreti, ihtizârı zâdı ma'âd ve id'dâdi udedi yevmi mi'âda delâlet buyurmuştur.

Ve ridvânı rahmeti nübûdu Rabbi Vedûd, zümrei âli athâr ve firkaî ashâbı zevil i'tibârlarının ervâhı mukaddeselerine elyak ve ahrâdır ki, tucuku hayrât ve sübülü mesubâtı izâh ve beyanda içtihadı bi pâyân eylemişlerdir. Sallallâhu aleyhin ve aleyhim ecmâin, vettâbiine lehum bi ihsâni ilâ yevmiddin, ve bâdu erbâbı basâiri selime ve ashâbı tabâyi'i müstakimenin zamirlerinde zâhir ve ruşen, ve mişkâtı hâtırı hatırlarında müberhen ve mübeyyendir ki, ibdâi zevâtı hakâyikte sırrı hikmet, ve ihtirâ'i tabâyi'i halâyıkda aslı maslahat, mârifet ve ibâdeti hâlikul-i'bâd, ve tefekkür ve tedebbürü mebde' ve maâddir. Pes her âkil ve kâmile zâhir ve bâhirdirki, bu dünyâyı fâninin bünyâdı nâpâyidâr olup, cayı karar ve şâyânı i'tibâr deyildir. Merdi dâna ve âkılı mi'âdı (bir kelimelik yer yırtık) lâzım olan oldurki, bu dünyâyı pür a'nâya kalifül-i'tibâr olup, vakti fırsatta ğidâyı ğadâ müheyâ ve hâli âfiyette emri âkıbet için zahire peydâ eyleyüp, "innallâhe lâ yudfyu ecrel muhsinine" fahvâyı hidâyet karfînine iktifa ile tertîbi meberrât ve tesbîli hayrât ve hasenât eyleye. Felizâlike, hâlen devleti âliyyei osmaniye, lâzâlet müeyyedeten bilavnir-rabbâniyede mesnedi vezâreti uzmâ, zîveri bezli mekremiti ile pür zîb ve behâ, ve aktârı mülk ve milleti şa'saai re'yi hurşidi âsârlarıyla pürnur ve ziyâ olan, vezîri bürcîsi fitnat, müşîri behrâmı savlet, müessisi erkânı saltanatı aliyye, müşeyyidi bünyânı devleti celiyye, gurrei cebîni sadâreti uzmâ, kurrei ayni vekâleti kübrâ, cenâbı hazreti Hasan Paşa, yesserallâhu fiddâreyni mâ yuridü vemâ yeşâ ve dâme, nizamâ rükni rekîn ve âsâyişi halka metni metîn olan vüzerâyı eslâfı kiramlarından herbiri zamanı devlet ve eyyâmı hükümetlerinde nice nice vücûhu hayrât ve envâ'ı birr ve meberrâta muvaffak olup, ol evânı meymenet iktirandan ilâ hazel-ân âsârı hasene ve hayrâtı müstahseneleri pîrâne-i sahâyîfi ekvân olmağla, sebebi zikri müstetâb ve bâisi duâyı hayrı müstecâb olduğu mersûm sahîfei zamirleri, ve mütemmetti'âtı dünyâyı denî'i seriüzeval ve mümevvehâtı cihânı fâni bilcümle temâsîli mekr ve ihtiyâl idiği melhûzu hâtırı savâbi müşîrleri olmağla rehnumûnei basîreti bâhirül-hidayet ile tefekkürü emri â'kıbet ve tedebbürü dâdı âhîret buyurup "Vemâ tukaddimu li enfûsikümmin hayrin tecdûhu indallâhi" fahvâyı lâzımül-intibah, "Vemâ indekum yenfedu vemâ indallâhi bâkin" mensâki hidâyet intibâkı üzere vakti fırsât ve zamanı miknet fevt olmadan bir vakfı celîli sevâbı cezîlleri yazılmağla hulûsu niyyet ile azîmet ve cenâbı Bâri taâlâ tarafından kendülere vâsıl olan mevâhibi celiyye ve atâyâyı behiyenin şükrünü edâya mübâderet buyurup, nev'i âmmei ibâda vâsıl ve lütfu kâffeî enâma şâmil

bir emri celîl ve birri cemîlin, iptigâen limerdâ-tillâhi taâlâ îkaf ve irsâdına mübâseret buyurdular ki, uzeyr (azir) sancağında Derbenk ve Bakras nâhiyelerinde vâki kurâ ve mezârî' ve cibâl ve bağ ve bahçe ve cemâât ve mahsulâtı hâvi şeyhül-hadid demekle ma'ruf mukâtaanın hududu dahilinde medînei Antakya ile Bakras ve Belen beyninde vâki Karamort demekle şehîr mahalki, Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere ve Şam ve Mısır ve Halep ve sâir ol havâlide olan bilâdin memeri ve mâ'beri iken, mürûru eyyâm ve kürûru â'vam ile kurası bilcümliye harap ve mezârî' ve enhârı muattal olup, me'vâyı lusûs olmağla hüccâci müslimîn ve ebnâi sebîlin zehâben ve iyâben yollarına kutât'ı tarik enüp, katli nufûs ve nehbi ve gâreti emvâl etmeleriyle mahalli mezbur i'mar ve ihyâya eşeddi ihtiyaç ile muhtaç, ve mahalli mezburun Antakya tarafında mukaddemen bağ ve afer alınan mezvi'de bir kasaba ve bir kale inşâ ve etrafına karyeler iskânı ile ma'âbîrinin madârı eşkiyâdan te'minini iktizâ edüp ve mukâtaai mezbûrenin zuamâ ve erbâbı timardan bazılarının toprakları mahlut olup, yedi vâhidede mundabıt ve âherin alâkası kat'olunmak, mahalli merkûmun emniyet ve i'mârına ensep olduğu bundan akdem Antakya ve Bakras ve İskenderun kadıları arz, Antakyanın ulemâ ve sulahâ ve sâir ahâlisi mahzarla inhâ ve bu husus hüccâci müslimîn ve sâir â'birîni ve vâridînin hatarlarını def' ve hazerlerini ref' edüp i'maret ve emniyeti mutazammın bir eseri celîl ve bir hayrı cemîl olduğunu inba edüp, lâkin arz ve muhitimizde mukâtaayı mezbûrenin hudud ve sınırı beyan olunmayup ve ilâm olunduğu üzere erbâbı timar ve zuamâdan bazılarının toprakları mukâtaai merkûme arâzisi ile mahlut olup, lâkin bilcümle arâzii beytilmaldan olmağla bâ'del-yevm maslahaten liâm-metil-müslimîn, mukâtaai mezbûre yedi vâhidede zapt ve tarruzu âherden sâlim olmak için mukâtaai merkûme tahdîd ve temyiz ve erbâbı zuamâ ve timara havassı hümâyundan âher mahal ta'yin ve tahsis olunup, mukâtaai merkûme bilcümle kel-evvel havassı hümâyuna idrâç ve ilhâk olunmağla tahdidi lâzım gelmeğîn, bundan akdem defteri hâkani katiplerinden münîrî Musafa efendi, baş muhasebenden ihrâç olunan sureti defter mucibince tahdîd ve tebyîn ve irsâl ve Halep ve Bakras ve şeyhl-hadid ma'a Amik ve Payas ve Antakya (bir kelimelik olup, yer silik) mahal tahdidde bile bulunup, hudûdu mezkûre dâhilinde her ne var ise müsîn (bir kelimelik yer silik) kimesnelerden suâl ve keşif ve huccet olunup, der devlet medâra irsâl eylemeleri bâbında sâdir olan fermânı âlîşâha imtisâlen kudâtı müşârünileyhim ve kâtibi mumâileyh ve ashâbı vukufdan müsîn ve ihtiyârî müslimîn zikrolunan şeyhül-hadid ve tevâbii mukâtaası üzerine

varup, bâ'den-nazaris-sahih vel-ittilâ'it-tâm mukâtaai mezbûre tahdid olundukta kible tarafı güzelburç nâm karye velvâsil beynehümâ tariki âm'da vâki' ağulu deresi, andan derei mezburenin suyu sâbikan cereyân eylediği ber ile cisri harâba, andan derei mezbûre ile karasu içinde olan adaya, ve şark cânibi adâyı mezbûreden mukâtaai merkûme ve amik beyninde fâsıl olan ağca denize ve ağca deniz ile derûnunda sazlık içinde kenisei atıkaya, andan ağca deniz ile sazlık içinde karaağaç nâm harab karyeye, andan yine ağca deniz ile mecerre demekle mâ'ruf mahalle, andan anâkıp demekle mâ'ruf yazılı taş, andan karaburun nâm mahalde vâki'cisri Murat paşaya, andan Fanus tepesine, andan bozdede mezarına, andan (bir kelimelik yer silik) nâm tarlanın başına, andan karaoğul nâm mevzie, andan kilisî neccâr-oğlu Alinin tarlasına, andan kandil kalesine, andan sırataş, andan yahya oğlu bozuna, andan fenk tepesine, andan suluca dereye, andan at meydanı nâm mevziye, andan sivri dede tepesine, andan koç boynuzu demeklemâ'ruf taş, andan sırt ile kayaoğlu kışlası deresine, andan derbent başında vâki' kireç ocağına, ve şimâl tarafı çayırılı vadii kebîre, andan tariki âm' ile halil bey mezarlığına, andan tariki mezbur ile Mehmet çeşmesine, andan yine tariki mezbur ile Elhac Câ'fer oğlunun incirli mağarasına, andan yine tariki am' ile güvercin deresine, andan yine tariki mezbur ile bağlar kenarında vâki' vadii kebtre, andan sivri tepeye, andan ziip bucağı tepesine, andan yine tariki mezbur ile sahrîç tepesine, andan tariki mezbur ile defni kebîr demekle mâ'ruf mezarlığına, andan tariki âm' ile sıra incirlik nâm mevzie, andan arıkayasına, andan kireç ocaklarına, andan soku dedikleri dibek taşına, andan boyrü ve elek demekle mâ'ruf sahrice, andan viran kayasına, andan savık kayasına, andan sılık kayasına, andan sarısın derbendine, andan alışar değirmenine, andan düngüllü üyüğü demekle mâ'ruf karaüyüğe, andan karasu nâm nehri kebîre, andan nehri mezburu kat' edüp tesbihli pınarına, andan pınarı mezburun cereyan eden suyu ile yine karasu nâm nehri kebi-re, andan nehri mezbur ile deliçay kızıştığı nâm mahalle, andan deliçay ile gedup birincik nâm karyeye, ve garp tarafı çakıl deresine, andan tohum kenarına, andan su deresine, andan karatepeye, andan körmenli gediğine, andan kılıckara nâm mahalle, andan sarisekiye, andan karakayaya, andan kenîseye, andan harulca` nâm mevziye, andan andırma oluğuna, andan harâmi oluğuna, andan kürt isa nâm mezraanın tarafı garbîsinde olan tariki âm'a, andan tariki mezbur ile havutlu pınarına, andan sivrikayaya, andan fenk (bir kelimelik yer silik) andan kibar kayasına, andan kaçıkastalana, andan küçük (bir kelimelik yer

silik) andan halep tarafına giden deve yolu demekle mâ'ruf tariki âm'a, andan tariki mezbur ve Antakya tariki müçtemi' oldukları mahalde vâki olan makabire, andan iç deresine, andan şeyh Yusuf bocasına, andan yalnız (üç kelimelik yer silik) çaya, andan ikiz köprüye, andan tatlı suya, andan harâmi eleğine, andan sellaç gediğine, andan tariki mezbur ile üç oluğa, andan tariki mezbur ile elmadağı başına, andan camus tarikini kat' edüp tuzlu nâm mahalle, andan kornus pınarına, andan kızıladağı intihasında vâki' aynı vadissebil nâm pınara, andan haddi kiblîde mezkur ağulu deresine münthehi ve mahdud olduğu mütehakkık olduktan sonra yine Şeyhül-Hadid mukâtaası mezraalarından olup, derbek nâhiyesinde vâki' viranşehir ve meydan nâm mezraa'lar tahdid olundukta, kibleten yeşildere ve şarkan meydan deresiyle kuyruklutaş, ve şimâlen ağu deresi ve garben karasuya münthehi ve mahdud olup, ve yine mukâtaai merkume mezraa'larından olup, derbek nâhiyelirinde vâki' ballı demekle mâ'ruf sarısın nâm mezra'a tahdid olundukta, kible tarafı ok derbendi ve şark tarafı kuru çay ve bildiren ve şimâl tarafı, tariki âm' ile emrud burnu ve garp tarafı, alışar değirmenine müntheh ve mahdud olduğu, ashâbı vukuf olan müsün ve ihtiyarı sikatı müslimîn ta'vin ve ihbarlarıyla mahallinde mütemeyyiz ve berveçhi mezbur hududu mezkûre dâhilinde her ne var ise tevkîf kalemile havâssı hümâyûna tashih ve ithâl ve hududnâmeye hücceti düsturul-amel olmak için defterhâneyi âmireye kayıt olunduktan sonra vezîri müşârünileyh, lâzâle beynel-enâmi müşâren ileyh hazretleri, mukâtaai mezbûreyi, i'mâr ve ihyâ ve bir ciheti birre vakfetmek için şirâi şer'î ile temellikle râgıp oldukları pâyei seriri â'lâya arz olundukta, hâlen seriri efruzu saltanat cihanbânî ve zübdei sülâle-i âli Osmânî malikül-emânetil-kübrâ ves-sultânîl-bâhir, vârisül-hilâfetil-uzmâ kâbiren an kâbir, essultân ibnussultân, essultân Ahmet Hân ibnussultân Mehmet Hân, ebbedellâhu teâlâ eyyâme saltanatihî ilâ inkidâiz-zamân hazretleri mukâtaai mezbûreyi semeni misfîle (bir kelimelik yer silik) hâlen şikkı evvel defterdârı, Mehmed efendi ibni Elhac Yusuf ağayı, hattı hümâyûnu saâdet makrunla tevkîf ve inâbeye, oldahi vukuf ve şuûru olanlardan suâl eyledikte, zikrolunan Şeyhül-Hadid mukâtaasının âmmei tevâbi' ve levâhik ve kâffeî hukuk ve merâfıkı ile elyevm değeri ancak beşbin kuruşdur. Ziyâdeye tahammülü yoktur; Deyu haber verdiklerinden sonra vezîri müşârün ileyh hazretleri yine (bir kelimelik yer yırtık) sâ'y için meblağı mezbûrun üzerine ikibin beşyüz kuruş dahi zam buyurup, cem'an yedibinbeşyüz kuruşa olmak üzere havâssı hümâyûndan tefkik ve ifrâz ve veziri

â'zamı müşârünileyh e bilvekâle bey' ve temlik, anlar dahi iştira ve kabul ve semeni olan meblağı mezbûru vikili merkur Mehmet efendiye def' ve teslim, oldahi ahz' ve tesellüm ve mahallinde mukâtaai mezbûreyi kabz ve zapta teslîf, oldahi vekîl yedîle kabz ve zapt ettiklerini nâtrık temlik-nâmeyi hümayun verildikten sonra veziri müşârünileyh Esbağallâhu niamehu aleyhi, hadaraifi meclisi şer'i şerifi Ahmedî ve mahfeli dîni münîfi muhammedîde ikrar ve tesbîl ve da'vayı rucu' ve tesclî için (bir kelimelik yer silik) vettalep tâ'yin buyurdıkları, iftihârül-emâcidi vel-ekârim, câmiül-mahâmidi (iki kelimelik yer silik) nin mahzarında şöyle takrîri kelâm ve bugüne bastı meram (üç kelimelik yer silik) şirâî şer'î ve ba tevkili mer'î ile silki milki sahîhi ve semti (bir kelime silik) sarihime dâhil olan mukâtaai merkûme karamort nâm mahalde binâ ve inşâ olunan kal'ayı ref'atül-bunyân ve bir câmii şerif ve mâ'bedi latif ve müslimîn ve müslimâtın nezâfet ve tahâretleri için i'dâd olunan çifte hamam ve âyende verevende nüzul ve irtihalleri için hâricen ve dâhilen 90 ocaklı bir ribâtı âlf ve kârbân sarâyı mahrûsül-havâlf ve etfâlî müslimîn ve vildânî muvahhidîn tâ'lîmî Kur'ân-ı azim etmeleri için binâ olunan mektebi meymenet ihtivâ ve kal'ai mezbûre huddâmı ve müsâfirin it'âmî için inşâ ve ihdâs olunan imâreti â'mire ve ni'met-hânei fâhire ve otuz adet dekâkîn ve neferâtı kal'e ve mütevellî ve kâtip ve vâ'iz ve müezzinân ve kayyım sâkin olmaları için binâ olunan menâ'zil ve ebniyeyi ve kireç ve taş ve horasan ile mebnî su yollarına hasbeten lillâhil-aliyyil-â'lâ ve haseneten lirûhi resûlihîl-muallâ vakf ve habs edüp, tâ'rîhi kitaptan iki ay mukaddem mütevellîi mumâ ileyh (bir kelimelik yer silik) kabza taslîf, ol dahi vakf olmak üzere mahallinde ahz ve kabz ve tesellüm (bir kelimelik yer silik) mütevelliler evkafı sâirede tasarufları gibi tasarruf eyledi; dediklerinde mütevellîi mumâ ileyh, veziri müşârünileyh zeyyenellâhu vesâikadduhuri vel-â'vâm bibakâihî (üç kelimelik yer silik)hasenetün min hasenâtîl-eyyâm hazretlerini cemii kelimâtı meşruhâlarında vicâhen tasdik ve şifâhen tahakkuk ettikten sonra, işbu ciheti birrin tertîbi vazâif ve mühimmât ve tensiki levâzım ve mülimmâtı için şöyle şart ve tâ'yin buyurdular ki, kal'ayı mezbûreyi muhâfaza için yirmi altı nefer kimesne sūvâri müstahfiz ve bir nefer kimesne sūvâri ağası ve bir nefer kimesne sūvâri kethüdâsı ve bir nefer kimesne alemdâr ve bir nefer kimesne çavuş tâ'yin olunup, ağalarına yevmi otuz akçe ve kethüdâlarına yevmi yirmi akçe ve alemdârlarına yevmi onyedî akçe ve çavuşlarına yevmi onaltı akçe ve neferâtı mezkurenin her birine tabak bahâları ile ma'an yevmi onbeşer akçe vazife tâ'yin olunup, anlar dahi

vazifeyi muayyeneleri mukâbelesinde âyende ve revendeyi bir şey talebiyle rencide ve ta'ciz etmeyüp Antakya'dan Belen'e varup gelen yolcuları, iktizası mertebe neferât ile götürüp iyâzen billâhi teâlâ bir kimesneye hasâret vâki olursa zecren lehum garâmeti kendülere â'id ve râci' olup, muhâfaza emrinde ihtimamı tâm ile kaydî tâm eyleyeler. Ve kezâlik onbeş nefer piyâde müstahfizin ve bir dizdâr ve dört nefer bevâb tâ'yin olunup, dizdâra yevmi onbeş akçe ve bevâbların her birine yevmi on ikişer akçe ve neferâtı sairenin herbirine yevmi onar akçe vazife verilüp, mezburlar dâima kal'eyi mezbûre ve etrafını muhâfaza emrinde mucid ve sâ'i olalar. Ve evâili kıbalada zikri mürur ettiği üzere derunu kal'ade inşâ olunan menâzilden dâhiliyye ve hâriciyyenin bir menzil, mütevellîi vakıf için ve dâhiliyye ve hâriciyyeli bir menzil ağâyı sūvâri için ve diğerleri âti vâiz ve muallimi mektep ve imam ve hatip ve müezzinânın her biri ve kayyım ve kâtip ve kethüdâyı sūvâri ve alemdâr ve çavuş ve dizdâr ve neferâtı sūvâri ve piyâdenin her biri için hallerine göre birer menzil tâ'yin ve tahsis oluna, ve eğer sūvâri ve piyâde müstahfizândan biri kal'ade sâkin olmayıp, veyâhut hizmeti lâzimesinde kusur ederse mütevellîi vakıf onlarınkini âhere arz etmede tereddüt ve tevakkuf eylemeye. Ve hamâmı mezkur icâre-i mu'tâde ile bir kimesneye icâr olunup, ücretiyle lâzım olan tâ'mirât ve termimâtı kemâ yenbaği görüldükten sonra fazla kalursa gallei aslı vakfa zam oluna. Ve dekâkîni mezkure dahi tâlibine ecri misilleri ile icâr olunup, ücretleri gallei vakfa zam oluna. Ve ber veçhi muharrer nüzulu sâdirin ve hulul ve irtihâli kâffel misâfirin için binâ ve vakf ve â'mmei vâridine nüzula izin verilmekle nice eyyâm ve şuhur eb'nâi sebinin nüzul eyledikleri hânı-nüzhet nişan dahi cânibi vâkıfdan icâr ve hâsıla olan ücreti, gallei aslı vakfa kezâlik zam ve ilhâk oluna. Ve bundan akdem bina olunup, kâffeî enâma edâi salavâtı mektube için izni â'm verilmekle havâs ve â'vâmdan müslimin ve muvahhidin cema'âtla salavâtı hamseyi edâ ve izni sultânî sâdir olduktan sonra salâtı cum'ayı dahi müeddâ eyledikleri câmii şerifi ve mecma'i latif bir miktar dayyık olmağla gallei vâkıfdan etrafına hâşiyeler binâ ve ihdas oluna, ve meremmâtı kal'a ve câmii şerif ve sâir keşf iktizâ etmeyen meremmâtı cüz'iyye için yevmi on akçe tâ'yin olunup, zikrolunan piyâde müstahfizlerden her kangısı tâ'mir ve termim sanatında mâhir ise ol kimesne meremmâtı tâ'yin olunup, vazifeyi muayyenesinden mâ'adâ masârifî imâreti cüz'iyye için ber veçhi muharrer muayyen olan yevmi on akçe dahi ledel-iktizâ meremmetcisine verile. Ve su yolları ve ana mü-

te'allik olan masârîfî cüz'iyeye için dahi yevmî beş akçe ve meremmetcisi için dahi yevmî beş akçe tâ'yin olunup ol dahi su yollarını görüp gözetip tâ'mir ve termîm ve tanzîf ve tathîri emrinde ikdâmı ihtimâm ile kıyâm eyleye. Ve bir müttakî ve nakî, ilmu ameli mâ'lum, ve salâh ve nezâhati meczum kimesne câmii mezburda vâiz ve nâsîh olup, her hafta bâ'de edâi salatil-cum'a halka va'z ce nasihat ve tâ'lîmî ilmi dîn emrine mübâderet edüp, yevmî on akçe vazîfeye mutasarrîf ola. Ve tertîl ve tecvîdi Kur'ân-ı mecîde vâkıf ve şurut ve erkânî salâta ârif bir kimesne yevmî otuz akçe vazîfe ile câmii merkûmda imam ve hatip olup, minvali meşrû'u nebevî, ve minhâcî mustafavî üzere imâmet ve hitâbet hizmetlerini râ'î ve lâzimeî zimmeti olan hukuku edâda mücid ve sâ'î ola, ve salâh ve felâh ile ârâste ve reşâd ve sedâd ile pîrâste bir kimesne dahi yevmî on akçe vazîfe ile müezzini evvel, ve yine evkatı salâta ârif bir kimesne dahi yevmî altı akçe vazîfe ile müezzini sâñî tâ'yin olunup, anlar gece ve gündüz evkatı hamsede hizmeti te'zîne mülâzemet ve cum'a günlerinde selâ ve hutbe ezanına müdâvemet eyleyeler ve yine bir hûb nefes ve hoş elhân kimesne dahi yevmî üç akçe vazîfe ile Na'athân ve muarrîf tâ'yin olunup, oldahi her rûzi cum'a mahfele çıkup, ber veçhi mu'tâd na'at ve tâ'rif hizmetlerini edâda kusur etmeye ve yine yevmî on akçe vazîfe ile bir kimesne kayyım ve ferraş ve bevâb tâ'yin olunup, oldahi levâzımı kayyımıyyete kıyâm ve rûzû-şeb' salâtda câmiin kapıların açup, ve şem'i-lerin uyandırıp ruft ve rûyunu süpürüp silmek emrinde ihtimâmı tâm eyleye. Ve yine câmii mezkurda cum'a günlerinde kırâeti Kur'ân ve tilâveti furkân etmek için yevmî üçer akçe vazîfe ile iki nefer kimesne devirhân tâ'yin olunup, biri imâm ve biri muarrife tahsis olunup, câmii mezkurda vâiz ve nâsîh olan kimesne dahi yevmî üç akçe vazîfe ile reîsî devirhân olup, cum'a günlerinde mahfele çıkup, hazretî Kur'ân ve kelâmı rahmândan tilâveti âyâtı kerîme eyleyeler. Ve zikrî mürûr eden muallim hâneî feyz aşiyânda tâ'lîmî sbyân ve tertîllî âyâtı Kur'ân'a kâdir bir kimesne dahi yevmî onbeş akçe vazîfe ile mu'allimî mektep ve bir kimesne dahi yevmî beş akçe vazîfe ile halîfeî mektep tâyin olup, anlar dahi eyyâmı mu'tâde de sbyânı müslimîn ve vildânı muvahhidîne tâ'lîmî kırâetî kitâbı mübîn edüp, hademâtı lâzımelerine kemâ yebağî râ'î ve mucid ve sâ't olalar ve câmii mezkurda ikâd olunmak için senede otuz altı vukiyye şem'i asel iştirâ olunup, otuz vukiyyesinden iki kebîr mum ve altı vukiyyesinden her biri yüzer dirhem olmak üzere yirmidört mum dök-

türölüp, vaktiyle câmii mezkurda ikâ'd oluna. Vekezâlik bir senede yüzirmi beş vukiyye şem'i ruğan ve ikâdi kanâdîl için bir senede yüz elli vukiyye ruğanı zeyt bahâ için yevmî yedişer akçe, ve yine bir senede câmii mezburun hasır ve kanâdîl ve mühimmâtı sâire bahâları olmak üzere yevmî on akçe tâ'yin ve gallei vakıfdan (iki üç kelimelik yer silik) ve zamanı ile muayyenâtı merkûme tedârik ve vakfın kilerinde hıfz olunup, iptidâyı seneden âhirine dek hademesi mârifetleriyle sarf oluna, ve imâreti merkûmenin mülhakâtından olup, sakfî-vâhid tahtinde olan matbah ve kiler ve anbar ve odunluk ve furununda beher yevm ekmek tabh olunmak için yevmî dört keyl hinta ve şorba tabhı için yevmî iki keyl hinta. Ve cum'a gecelerinde ve Ramazanı şerif leyâlîsinin her gecesinde pilâv tabh olunmak için bir senede yüzseksenbeş keyl pirinç ve yine senede dörtüyzkırk dört vukiyye sade yağ, ve bin vukiyye (üç kelimelik yer silik) üçbin ikiyüz vukiyye lahmi ganem ve bin vukiyye tuz ve yirmi beş keyl nohut (iki kelimelik yer silik) beher yevm (bir kelimelik yer silik) senede üçyüz vukiyye asel ve yüz dirhem zâ'ferân ve imâreti (iki kelime-lik yer silik) tabhında ikâd olunmak için senede bir kaçır yükü hatab, vakıt ve zamânı ile gallâtı vakıfdan ihzâr ve hıfz olunup, her yükün miktarı muayyeni, hademesi mârifetleriyle mahâllerine harç ve sarf oluna. Ve imâreti merkûmede isti'mâl olunup, vakf olan evânîl nuhâsiyenin kalay bahâları ve sâir levâzım ve mühimmâtın tâ'mîr ve termîmî için senede altıbin sağ akçe gallei vakıfdan ifrâz ve iktizâ ettikçe mahâlline harç ve sarf oluna. Ve imâreti merkûme için müstakil hademeden lâbud olmağ ile bir müstakil ve mütediyyin kimesne yevmî beş akçe vazife ile imâret şeyhi, ve yine bir mu'temedün aleyh kimesne yevmî beş akçe vazife ile vekili harç. Ve yine diyânet ve istikâmetle mâ'ruf bir kimesne dahi yevmî beş akçe vazife ile kilârî. Ve yine sanatında mâhir iki nefer kimesne yevmî onar akçe vazife ile habbâz ve elekçi olup (iki kelimelik yer silik) mücid ve sâ't olalar. Ve iki nefer kimesneler dahi yevmî (üç veya dört kelime-lik yer yırtık) tabbâh ve bir nefer kimesne dahi yevmî beş akçe vazife ile (üç kelimelik yer yırtık) ve bir nefer kimesne dahi yevmî beş akçe vazife ile kendüm (üç dört kelimelik yer yırtık) ve bir kimesne dahi yevmî iki akçe vazife ile imâret kâpıcısı ve bir nefer kimesne dahi yevmî üç akçe vazife ile imâretin ruft ve rubunu tathir için kennâs tâ'yin olunup, mezbûrundan her biri dahi vazîfeleri mukabelesinde hademâtı lâzımelerin mer'î ve müeddâ kılalar. Ve ciheti ferâşeti imâret, kapucularına meşruta ola. Ve imâreti mezbûrede tabh olunan nânın her biri,

bâ'det-tabh yüzymişer dirhem olup, çifti iki yüz kırk dirhem olup, mütevellii vakıf olanlara yevmi beş çift ve kâtibi vakıf olanlara yevmi iki çift ve vâiz ve havacei mektebe yevmi ikişer çift ve imâm ve hatibe yevmi iki çift ve ağâyı süvâriye yevmi üç çift ve kethüdâyı süvâriye yevmi iki çift ve dizdârı kaleye yevmi iki çift ve neferâtı sâire ve hademei vakıf ve imâretten altmış iki nefer kimesneye dahi altmış iki çift (iki kelimelelik yer yırtık) tevzi ve taksim oluna. Ve yevmiyye kırk çift ekmek dahi âbirîn ve (üç kelimelelik yer yırtık) bulunan müsâfirîne i'tâ' oluna ve eğer müsâfir bulunmaz ise, ol mahâlde bulunan fukara ve mesâkine tevzi' ve taksim oluna. (Üç kelimelelik yer silik) dahl ve harç; ahvâline vâkif ve merâsîmi tevliyete ârif ve istikâmetle mevsuf ve diyânetle mâ'ruf bir kimesne yevmi yirmi akçe vazife ile vakfı mezbura mütevellii nasb ve tâ'yn olunup, oldahi mâarruzzikir şeyhül-hadid mukâtaasını binefsihi kendi zapt ve kaleyi mezburede sâkin ve mütevattın ola. Ve diyânet ve istikâmetle mevsuf ve san'atı kitâbetle mâ'ruf bir kimesne dahi yevmi on akçe vazife ile kâtîp ve yine yevmi beş akçe vazife ile bir kimesne cabii süvâri ve yine yevmi beş akçe vazife ile bir kimesne dahi cabii akârât tâ'yn olunup, bunlardan her biri mütevellii vakıfdan münfek ve müfârik olmayup, vakfın irâdını tahsil ve masârifını teknilde mütevelliiye muâvin olalar. Ve yine hisâlî kerime ile mütehalli ve disdei kemali maâli ve mekarîme sâ'id ve mu'teli vâkîfı kesirul-avârif hazretleri şöyle şart ve tâ'yn buyurdular ki; vakfı merkumuma hâlen zâtı vâlâ kadr kirâmları êrike-pirâyı-sadrı muhallâ pâyigâhu şeyhülislâmı melâzı cumhuru ahâli, melcei kâffei zevil-maâli, muktedâyı emasil, kayidül-ceyş afa-dîli, müşeyyidi esâsı dinü devlet, mümehhidi de'âyimi (bir kelimelelik yer silik) ve millet cenâbı hazreti esseyyid Ali cfendi, â'melehullâhu teâlâ bilutfihil-hafiiyyi vel-celii, nâzır olup, yevmi kırk akçe nezâret vazîfesini kabul ve ahzden tehâşi buyurmayalar. Ve anlardan sonra sadrı vâlâ kadri fetvâya bânihâdei izzu i'tilâ olan meşayih hazarâtı nâzırlar olup berveçhi muharrer nezâret vazîfesine mutasarrıf olalar. Ve gallatı vakfı merkumdan masârifı lâzime ve vezâifi muayyenei mukannene bilcümle itmam ve teknil kılındıktan sonra vâkîfı müşârünileyh hazretlerinin hemşirei mükerrmeleri Fatma ve Lütfi ve Ayşe nâm hanımların her birine yevmi ellişer akçe vazife verilüp, darıbakâya intikal ve irtihâllerinden sonra herbirinin vazifei muayyenei merkumeleri hemşireleri evlâdları ve evlâdı evlâdları ve evlâdı evlâdı evlâdlarına ales-seviyye tevzi' olunup, ihtiyazı hisse cihetinden zükür inâsı hacbü noksan ile hâcib olmamak üzere,

cümlelerin hisseleri mütesâvi olup, beyinlerinde ales-seviyye iktisâm edeler. Ve mütevellii mûmâ ileyh mahsûlâtı vakfı harç ve masârifı lâzime ve vezâifi muayyenei mezkûreyi ashâbına def' ve teslim ettikten sonra senede bir defa defteri vakf ile devleti aliyyeye gelüp nâzırı mumâ ileyh hazretleri huzurunda muhâsebe görüp, defteri mâ'mulün bih olmak için işâreti aliyyei nâzırı müşârün ileyh ile mütehalli kılma. Ve yine vâkîfı celilül-kadr hazretleri şöyle şart buyurdular ki; mâdâmki nefsi nefisleri bu cihânı fânide müteneffis ve libâsı izzet mesasları hayatla mültebis ola, nasb ve azl tevliyet ve sâir cihât kendi yedi mükerrmelerinde ola. Ve evkâfı mezbure ve hayrâtı mesturede taklil ve teksir ve tebdil ve tağyir ve ihrâç ve ithâl ve ibdâl ve istibdâl ve bilcümle kâffei tasarrufâtı şer'iyye ve âmmei teberruâtı mer'iyye merreten bâ'de uhrâ eyâdii kerime ve irâdei sedidlerine manut ve marbut ola. Ve bi i'nâyetillâhu ve tevfiikii mukâtaai mevkufe mezkure yevmen fe yevmen ma'mur ve abâdân olup, mahsulâtı vakıf masrûfâtından zayid ve fazla kaldıkta, her re'si senede bâ'del-hisâb ve ihrâcil-mürettebât vel-muayyenât bâki kalan fazla, vâkîfı mumâ ileyh hazretleri hayatta olduklarında kendi nefsi nefislerine mahsus olup mütevellii vakfı evvel, fazlayı vâkîfı müşârün ileyh hazretlerine teslim eyleye ve eğer tulü ahd ile hafızahullâhu an zâlik, kendüler ahirete gittiklerinden sonra fazlai vakf, evlâtlarına ve evlâdı evlâdlarına ve evlâdı evlâdı evlâdlarına, batnen bâ'de batnin, ales-seviyye tavzi' ve taksim oluna, ve zükür ve inâsı ihtiyâzı hisse cihetinden berâber olalar. Ve eğer i'yâzen billâhi teâlâ evlâda ve evlâdı evlâda ve evlâdı evlâdı evlâda inkiraz târi' olursa u'tekâ ve atikâtlarına ve evlâdı u'tekâ ve atikâtlarına ve evlâdı evlâdı u'tekâ ve atikâtlarına ales-seviyye tevzi' ve taksim oluna. Ve eğer tulü ahd ile, evlâdı u'tekâ ve atikâta ve evlâdı evlâdlarına inkiraz târi' olup, şurutu mezkure ri'âyet müteazzir olursa, vakfın mürettebât ve izdiyâdı nâzırı müşârün ileyh re'yi ile mutlaka fukarai müslimine tevzi' oluna deyu şerâite ve masârifi beyân ve tafsil ve itmâm ve teknil buyurdular. Ce'alellâhu külle dinârin ve dirhemini minhâ cünneten minennâr ve verdeten fi cennetin tecri min tahtihel-enhâr. Vâkîfı müşârün ileyh basatallâhu bil-mükerrremâti yedeyhi hazretleri şughlu temhidî şuruttan fârigul-bâl ve kaydı takyidi kuyuddan âsude hâl olduklarından sonra bâlâda zikrolunduğu üzere vakf ve tesbil buyurdıkları mukâtaai mâhdudei merkumeyi, cemii tevâbi' ve levâhik ve müştemilât ve müteferriâtile ve sâir bâlâda bast. olunan kal'a ve câmi' ve mekkep ve hân ve dekâkin ve hamam ve menâzil ve sâir ebniyyeyi kabz ve tesellüme, târihi kitap-

dan iki ay mukaddem mütevellii mumaileyhi teslî, oldahi mahâllinde kabz ve tesellüm ve tasarruf eyleyup, ahzi vazîfeyi tevliyet ve kabzı ücreti hizmet eylemiştir; dediklerinde mütevellii mezbûr, vâkîfî kesîrül-a'vârif hazretlerini ikrârı mukarrer ve i'tirâfı muharrerelerinde vicâhen tasdik ve şifâhen tahkik etmekle, emri ikrâr bilvakfı vetteslîm vettesellüm kemâ yenbağî hâsıl olduktan sonra, hazreti vâkîfî sâhibi vukûf esmerallâhu teâlâ garese ihsanihî ve eksere hazzâhu ve vefere kıstâhu min simâri ravdati rıdvanihi. Neşri irfan ve ikameti burhân ile sureti evkâfî sâlifetül-evsâflarından selbi şî'ârı vakfiyyet (bir kelimelik yer yırtık) icâbî hükmî sıhhat ve luzum için mütevellii mumâileyh huzurunda, nasbı cedel ve tâsviri muddeâ buyurup, kâşifi estâril-hakayık, muvaddıhi mesâliki halâyık, â'lemi eimmei dîn, üstâdi ecille müctehidin, siracı ümmet, nazımı millet, ellezi beynel-ëimmetil-kirâmî kessüreyyâ beyne-sevabit, imâmünâ ve imamül-müslimin, ebû hanife Nu'man ibni Sabit hazretlerinin kavli sedidi üzere şarâiti zevâlî mülk bulunmadıkca vakfın sıhhatı lüzumunu müstelzim ve müstetbi' olmadığı ecilden, rucû'u sahih ve caiz, ve râcii emri şer'iyi gayrı mütecaviz olmağla vakfı merkumdan rucu' ettim; mütevellii mumâileyh kabzve tesellümünü ikrar ettiği akaratı geri bana red ve teslimle tefriği zimmet ve kemâkân mülkü sârihime iâ'desiyle tahkiki emânet edüp, mukabelei tevelliî' hizmeti tevliyet ecrimisilden zâid vazife namına aldığı ücreti dahi edâ ve ifası matlubumdur deyu nakzı vakfa ilhâh ve ibrâm ve istirdâdı mâ teselleme arzı sebâtı akdâmı ikdâm eylediklerinde mütevellii reşidu zeyl, kavli imâmeyni mükerremeyn, şemseyni münireyn, elbahrur-rabbâni ebû Yusuf imâmı sâni, ve hibri ma'âni imâmı Muhammed eşşeybâni katlarında vakfın sıhhatı hususen ba'det-teslimil-lâyık lâ muhâle lüzumu kâfi ve mülâhik olmak muhakkaktır, deyu mütemessiken bikavlihimâ red ve teslimden ibâ ve imtinâ' ve kadri zâidi mezkûrdan zimmetinin berâ'ini iddiâ edicek nizâ'ları tahasuma mufdi ve huzuru hakimüş-şer'de terâfua müeddâ olacak işbu kitâbı sıhhat nisâb rişhai' kâlemi sûtude rakamlarıyla müreşşah ve tevkî'i refî'i imzayı isâbet ihtivâlarıyla müveşşah olan Hakimi hâsim huzurunda müterâfiân olduklarında hakimi müşârünileyh, tenfizi vakf tarafını, tercih ve ipkâ-i hayratı tashih kast buyurup, vakıfda olan muhalefatı müctehidine vâkîf ve burhanlarına âlim ve ârif olduğu halde cânibi lüzumu evlâ ve ahrâ ve kavli imâmeyn ile amel mâ'bihil-fetvâ olmağın vakfın lüzumuna ve zımında münderice olan şûrût ve kuyûdun sıhhatına ve mütevellii mezbûrun ciheti tevliyet için ecrimisilden ziyade aldığı meblağın demânından dahi berâeti zimmete

hükmü muhkemi meşru' ile hükmedüp, emri vakf ve ihbâs fusulü müctehedün fihadan olmağla lühuku hükmü hakimle lüzumu muhakkak ve meczum olup, vakfı salîful-beyân dahi sâir evkafı sahiha gibi sahih ve müşeyyed olmuştur. Şeyyedallâhu esâse mebânihi ve tavvele bi cezili-tavlihi ömre bânihi bi hürmeti hâtemir-rüsülil-kirâm aleyhi ve alâ âlihi ve sahbihi şerâyifüs-salavâtî ve kerâyimüt-teslimât. Pes dergâhı hak ve cenâbi feyyâzı mutlakdan mes'ul ve müsted'âdir ki, bu vakfı rasinül-bünyanın ihkâm ve tesyidine ve ipka ve te'bidine sâ'i ve ol babda şerâiti insâfî murâ'i olan zevâtı kirâmı, husulü dâreyn ile makdiyyül-merâm ve derecâtı aliyâta vusul ile şâdügâm eyleye. "femen beddelehu bâ'de mâ semî'ahu feinnemâ ismuhu allelezine yubeddilu nehu innehu hüves-semî'ul-âlim". Ve ecrül-vakfı ael-hayyil-cevâdil-kerim. Vaka'al-işhâdu vet-tahriru fi gurreti saferil-hayr liseneti sitte aşerete ve mietin ve elf.

ŞUHÛDUL-HÂL

Umdetül-ulemâil-izâm, zübdetül-fudala'il-kirâm, Atâullah efendi, el kâdi bi askeri Anadolu Kudvetül-ulemâil-kirâm Halil Efendi, kâdi İstanbul

Umdetül-mevâlil-kirâm Yahya zade efendi elkâdi bi Galata hâlen,

Umdetül-ulemâil-izâm (beş altı kelimelik yırtık), Umdetül-mevâlil-kirâm, Mahmud efendi, emîni fetvâ hâlen,

Umdetül-müderrişinil-kirâm, Mehmet Efendi müfettişi evkâfî haremeyn,

Zübdetül-müderrişinil-kirâm, Abdullah Efendi müfettişi evkâf

Umdetül-Müderrişin, Ahmet efendi, İmâmı Hayder Ali hâlen,

Umdetül-emâcidi vel-ekârim, İsmail ağa, kethüdâyı sadrı âli,

Zübdeti ashâbı el-kalem ver-rakam, Ebubekir Ahmet, reisül-hattâtin

Umdetü-erbâbil-kalemi verrekam Abdulkadir efendi tezkirei evvel

kutvetü ashâbit-testir, İbrâhim Efendi, tezkereyi sâni,

Mektubi Süleyman efendi,

Umdetü erbâbid-divân, Çavuşbaşı Ahmet ağa

Umdetül-emacid, İbrahim ağa hırsadarı hazreti vakfı müşârünileyh

Sevedehû ve beyyedahu el-Abdülfakir, Osman, el-müderriş bimedreseti hanigâh kayıt şut fit-tarihil-mezbûr."

10- VAKFİYENİN DEĞERLENDİRİLMESİ:

a) tüm vakfiyelerde olduğu gibi, bu vakfiyede de yüce Allah'a hamdü sena ve peygambere

salâtü selâm ile başlanılmıştır. Daha sonra vâkıfın özellikleri, adı ve bu vakfı kurmasındaki maddi ve ma'nevî etkenler, zamanın ifade tarzına ve yazı şekline göre gayet üstün bir edebî ifade ile belirtilmiştir. Devamla, şeyhül-hadid diyebilinen mukataanın sınırları içinde ve Antakya şehri ile Bakras ve Belen arasında bulunan, Karamort diye tanınan yerin, Mekke-i Mükerreme, Medine-i Münevvere, Şam, Mısır, Halep ve o çevredeki diğer şehirlerin geçiş yeri iken zamanla, buradaki köylerin harap, çiftlik ve ırmakların kullanılmaz hale gelmesi nedeniyle, hırsızların ve yol kesicilerin sığınağı haline gelerek, hacıların ve diğer yolcuların geliş-gidişi sırasında yollarına çıkan yol kesicilerin, birçok kimseyi öldürdükleri, mal ve mülklerini soyup, zorla gasp ettiklerinden dolayı, sözü geçen yerin imar ve ihyası cihetine gidilerek, burada bir kasaba, bir kale inşa ile etrafında köyler kurmak suretiyle, eşkiyanın saldırılarından yolcuların korunması gerektiğinden bahisle, söz konusu mukataanın, bazı lider ve tımar sahiplerinin topraklarıyla karışık olduğundan, tekelden idaresi ve diğerlerinin ilişkilerinin kesilmesinin düşünüldüğü beyan edilmektedir. Bu açıdan daha önce Antakya, Bakras ve İskenderun kadılarında imhâ edildiği üzere, söz konusu yerin emniyet altına alınması ve onarılması uygun görülmüştür. Ancak, kadıların inhalarına ilişkin dosyada söz konusu mukataanın hudut ve sınırı belirtilmemiş olduğundan ve yukarıda işaret edildiği gibi bazı liderlerle tımarcılarının arazisi de bu mukataanın arazisine karışık olduğundan bahisle ve fakat arazinin tümünün beytilmal arazisinden olması itibarıyla, vakfın kurulduğu günden sonra, müslümanların kamu yararı için sözü geçen mukataanın tek elde zaptı ve diğer kimselerin taaruzundan korunması için, mukataanın sınırlarının tahdid ve tesbiti gerektiği beyan edilmiştir. Ayrıca bu mukataa içinde arazisi bulunan lider ve tımar sahiplerine, buradaki arazilerine karşılık, padişah tarafından diğer yerdeki arazilerden arazi tayin ve tahsis edilerek, sözü geçen mukataanın tümüyle padişaha mahsus arazi cümlesine ithal edilerek, yeniden tahdidî gerektiğinden, daha önce defteri hâkani kâtiplerinden, Müniri Mustafa efendi, Baş muhasebenden çıkarılan defter sureti mucibince, mezkur mukataanın sınırları dahilinde her ne var ise, yaşlı ve ehli vukuf olan kişilere sorularak, şeyhül-hadid ve tevâbii mukataası üzerine varılarak, yukarıda okunuşu sunulan vakfiyede belirtildiği şekilde sınırları tesbit edilmiştir.

Bu tahdid ve tesbit işleminden sonra, mezkur mukataa ve sınırları dahilinde her ne var ise tevkî'i kalemi ile padişaha özgü araziye dahil edilerek, gereği yapılmak üzere hududnâme hücceti, Defterhânei Amireye kaydolunmuştur. Bundan

sonra müşârünileyh vezir, vâkıf Hasan Paşa'nın sözü geçen mukataayı imâr ve ihyâ ederek, bir iyilik yönüne vakfetmek için satın almak istediği, padişahlık makamına arz edilmiştir. O tarihdeki padişah olan, Mehmet oğlu Sultan Ahmet, söz konusu mukataayı rayiç bedeli ile satmak için birinci şık defterdârı olan, Hacı Yusuf Ağa oğlu Mehmet Efendiyi tevkil buyurmuş, o da söz konusu mukataa hakkında bilgisi olan ehli vukufa sorarak, buranın tüm ekleriyle ve haklarıyla birlikte o gün için değerinin ancak beşbin kuruş yapacağını öğrenmiş ise de, vâkıf Hasan Paşa, bu miktarın üzerine ikibinbeşyüz kuruş daha ilâve ederek, toplam yedibin beşyüz kuruşa mezkûr mukataayı padişah vekilinden satın almış ve Allah rızası için bu mukataayı ve muhtevasını vakfetmiştir.

Bütün bunlardan vâkıf sadrı âzam Hasan Paşanın, söz konusu yeri değerinden fazla bir fiyatla satın alarak sadece Allah rızası için ve söz konusu yerden geçen Hacılarla diğer yolcuların güvenliğini sağlamak gibi olağanüstü yüce ve insancıl bir amaçla vakfettiği anlaşılmaktadır.

b) Belirtilen amaçla vakfedilen bu yerde yapılan binalar:

1. Muhteşem bir kale,
2. Bir camii şerif,
3. Müslümanların temizlenmeleri için yapılan çifte hamam,
4. Gelip gidenlerin konaklamaları için yapılan, içten ve dıştan doksan ocaklı ker-vansaray,
5. Çocuklara Kur'ân-ı Kerim öğretilmesi için yapılan bir mektep,
6. Kalenin hizmetçileri ile müsafirlerin doyurulmaları için yapılan imâret,
7. Otuz adet dükkân,
8. Kalenin erleri ile, mütevellî, kâtip, vâiz, iki müezzîn ve kayyımın oturmaları için yapılan ev ve binalar,
9. Kireç, taş ve horasan ile yapılan su yolları,

c) Vâkıfın yapılmasını şart kıldığı hizmetler ve bu hizmetlerin yapılması için görevlendirilen personel ile bunlara ödenecek ücretler:

1. Sözü geçen kalenin korunması için yirmi altı nefer süvari muhafız, bir nefer süvari kethüdası, bir nefer alemdâr ve bir nefer çavuş olmak üzere toplam 30 kişinin tayin olunması ve günde ağalarına otuz, kethüdâlarına yirmi, alemdârlarına onyedî, çavuşlarına onaltı ve neferlerden her birine tabak parası ile birlikte onbeşer akçe olmak üzere, burada görevlendirilecek mezkur otuz kişiye günde toplam olarak dörtyüz yetmiş üç akçe ücret ödenmesini şart kılmıştır. Bu görevlilerin alacakları ücret karşılığı, görevlerini lâıykı veçhile

yapmaları, gelip gidenleri herhangi bir istekte bulunarak rencide ve tâciz etmeyip, Antakya ile Belen'e gidip gelen yolcuları yeteri kadar neferle birlikte götürmeleri, Allah korusun yolculardan herhangi biri zarara uğrarsa, ceza olarak zararın ödenmesinin o neferlere ait olacağından, koruma işine tam bir özen göstermeleri şart edilmiştir. Bunların dışında aynı kalede onbeş kişi piyâde muhâfız, bir dizdâr, dört kapıcı tâyin edilmesi, günde dizdâra onbeş akçe, kapıcıların herbirine onikişer akçe, diğer neferlerin herbirine de onar akçe olmak üzere toplam olarak sözü geçen yirmi kişiye günde ikiyüzonüç akçe verilmesi ve bunların da alacakları ücret karşılığı kale ve çevresini muhafazada ciddi ve gayretli olmaları şart kılınmıştır.

Yukarıdaki (b) bölümünün 8. fıkrasında sözü edilen evlerden içli ve dışlı bir evin vakıf mütevellisine, yine içli ve dışlı bir evin süvâri ağasına ait olmak üzere, vâiz, mektep muâllimi, imam, hatip, iki müezzin, kayyım, kâtip, süvâri kethüdâsı, alemdâr, çavuş, dizdâr, süvâri neferleri ve piyâde neferlerinin her birine hallerine göre birer ev tâyin ve tahsis edilmiş olup, bunların tümü hesaplandığında kale içinde kale görevlilerinin oturması için toplam kırkdokuz ev yapılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan, belirtilen kale muhâfızlarından herhangi birinin oturmaması veya yapmakla mükellef olduğu görevi yerine getirmemesi halinde, vakıf mütevellisinin o kişi yerine bir başkasını almakta tereddüt etmemesi de şart edilmiştir.

2. Hamamın mu'tad bir şekilde kiraya verilerek, geliri ile gerekli onarım yapıldıktan sonra arta kalanı asıl vakfa ilâve edilmesi şart kılınmıştır. Kezâ dükkânların ve hangâhın kiraya verilerek, gelirinin asıl vakfa ilâve edilmesi de şart edilmiştir.

3. Daha önce yapılmış olan camiın biraz dar olması nedeniyle, vakıf geliri ile cami etrafında ek bina yapılması, sözü geçen kale ve camiın keşif gerektirmeyen ufak onarımları için günde on akçe tâyin edilip, sözü geçen piyâde muhâfızlarından hangisi onarım sanatında mâhir ise, onun onarımcı olup, yukarıda belirtilen ücretinden mâada küçük onarım masrafı olarak günde on akçe onarımcılık ücretinin gerektiğinde verilmesi şart kılınmıştır.

4. Su yolları ve onunla ilgili onarım masraflarını karşılamak için günde beş akçe, ayrıca su yolları tamircisi için de günde beş akçe ücret verilmesi şart edilmiş olup, bu tamircinin su yollarını görüp gözetmesi, onarımı gerekeni onarması, temizliğine özen göstermesi istenmektedir.

5. Cami'de, âlim ve müttaki bir kişi vâiz tâyin olunarak, her hafta cum'a namazından sonra

halka va'z ve nasihat etmesi ve dini bilgiler öğretmesi, bu hizmetine karşılık kendisine günde on akçe verilmesi şart kılınmıştır.

6. Aynı cami'de, Kur'ân-ı Kerim'i tecvid hükümlerine göre düzgün okuyan, namazın şart ve erkânını bilen bir kimse imam ve hatip olarak tâyin edilip, günde otuz akçe ücret verilmesi şart kılınmıştır.

7. Salih, Muttaki, doğru bir kimsenin aynı cami'de, günde on akçe ücret ile birinci müezzin, yine namaz vakitlerinden anlayan bir kimsenin de günde altı akçe ücret ile ikinci müezzin olarak tâyin edilmesi şart kılınmıştır.

8. Aynı cami'de, güzel sesli ve iyi makam bilen bir kişinin günde üç akçe ücretle naathan ve muarraf tâyin edilerek, her cum'a günü mahfele çıkıp, mu'tad olduğu üzere naat (methiye) okuması ve muarraflik görevini yapması şart kılınmıştır.

9. Aynı cami'de günde on akçe ücretle bir kişinin kayyım, ferraş ve kapıcı olarak tâyin edilmesi şart kılınmıştır. Bu hizmetle görevlendirilecek şahsın namaz vakitlerinde cami'i açıp kapama, mumları yakıp söndürme, cami'i silip süpürme ve temiz tutma işinde özen göstermesi istenmiştir.

10. Aynı cami'de, cum'a günleri Kur'ân-ı Kerim okumak için üçer akçe ücretle iki kişinin devirhan olarak tâyin edilmesi, bunlardan birinin imam, diğerinin müezzin olması, ayrıca cami'de vâiz olan kişinin günde üç akçe ücretle devirhanların başkanı olması şart kılınmıştır.

11. Sözü geçen okulda çocuklara, Kur'ân-ı Kerim'i öğretmeye muktedir bir kimsenin, günde onbeş akçe ile mektep muallimi (okul öğretmeni) olması, bir kişinin de günde beş akçe ücretle mektep kalfası olması şart kılınmıştır.

12. Cami'in aydınlatılmasında kullanılmak için yılda otuz altı okka⁽⁶⁾ balmumu satın alınıp otuz okkasıyla iki büyük mum, altı okkasıyla da her biri yüz dirhem⁽⁷⁾ olmak üzere yirmidört mum döktürülüp, vaktinde cami'i aydınlatmada kullanılması şart kılınmıştır. Ayrıca aynı cami için yılda yüzymibeş okka yağ ile kandillerin yakılması için, yine yılda yüzelli okka zeytin yağı parası olarak günde yedi akçe verilmesi şart kılınmıştır. Yine söz konusu cami'in hasır, kandil ve diğer gereksinimleri için günde on akçe tâyin edilerek vakıf gelirinden ayrılıp, zamanında bu malzemeler alınarak vakıf kilerinde korunması ve yılda başından sonana kadar hademesi mârifetiyle kullanılması şart kılınmıştır.

13. Yukarıda sözü geçen imâretin eklerinden olup, aynı câmi altında bulunan mutfak, kiler, anbar, odunluk ve fırında hergün ekmek pişiril-

(6) 1 okka (vukiyye), 2400 dirhemlik tartıya denir.

(7) 1 dirhem, 320 gramdır.

mesi için günde dört ölçek buğday, çorba pişirilmesi için iki ölçek buğday, cum'a geceleri ile Ramazan ayının her gecesinde pilâv pişirilmesi için yılda yüzseksenbeş ölçek pirinç, yine yılda dört yüz kırkdört okka sade yağ, bin okka (beş altı kelimelik yer yırtık olduğu için bu bin okkanın ne olduğu tesbit edilememiştir), üçbin ikiyüz okka koyun eti, bin okka tuz, yirmibeş ölçek nohut, üçyüz okka bal, ve yüz dirhem zâ'feran ile imârette yemek pişirilmesinde kullanılmak üzere bin katır yükü odun alınarak korunması ve yılboyu lüzumu halinde görevlileri mârifetiyle kullanılması şart edilmiştir.

İmârette kullanılan vakıf bakır kapların lüzumu halinde kalaylanması için yılda altıbin akçe ayrılarak gerektiğinde harcanması şart edilmiştir. Ayrıca imarette çalıştırılacak personel hakkında da:

Günde beş akçe ücretle bir imâret şeyhi, yine günde beş akçe ücretle bir vekil harç, yine beş akçe ücretle kilerci, günde onar akçe ücretle iki kişi ekmeçci ve elekçi, iki kişi aşçı (ücret kısmı yırtık olduğundan okunamamıştır), kezâ günde beş akçe ücretle bir kişi kendümkeş, günde iki akçe ücretle bir imâret kapıcısı, günde on akçe ücretle bir imâret temizlikçisi tâyin edilmesi şart kılınmıştır.

İmârette pişirilecek ekmeğin her birinin pişirildikten sonra yüzyirmişer dirhem, çiftinin ikiyüzkırk dirhem olması, vakıf mütevellisi olanlara günde beş çift, kâtip olanlara günde iki çift, vâ'iz ve mektep hocasına günde ikişer çift, imam ve hatip olana günde iki çift, süvâri ağasına günde üç çift, süvâri kethüdâsına günde iki çift, kale dizdârına günde iki çift, diğer neferlerle vakıf ve imâret hademesi olan toplam altmış iki kişiye altmış iki çift olmak üzere günde seksen çift yâni yüzyirmi ekmeç vakıf personeline tevzi edilmesi şart kılınmıştır. Ayrıca, günde kırk çift ekmeç gelip giden ve imârete uğrayan yolculara verilmesi, şayet gelip giden yolcu olmazsa orada bulunan fakir ve yoksullara verilmesi şart kılınmıştır.

14. Vakfın idâre ve yönetimi ile ilgili olarak, vakıf mallarının girdisini ve çıktısını bilen, mütevellilikten anlayan, doğrulukla mevşuf ve dindarlığı ile bilinen bir kişinin günde yirmi akçe ücretle mütevellî tâyin edilmesi, sözü geçen şeyhül-hadid mukâtaasını zaptı altında tutması ve sözü geçen kalede oturması ve yerleşmesi şart edilmiştir.

Dindarlık ve doğrulukla nitelenen ve yazıcılık sanatı ile tanınan bir kimsenin günde on akçe ücretle kâtipliğe, bir kişinin de günde beş akçe ücretle süvâri câbiliğine (tahsildarlığına), kezâ beş akçe ücretle başka bir kişinin akar câbiliğine

tayin edilip, bunlardan hiçbiri vakıf mütevellisinin ayrı kalmayıp, vakfın irâdını tahsil ve masârîfını tamamlamada mütevellîye yardımcı olmaları şart edilmiştir.

Mütevellinin vakıf gelirini toplayıp, gerekli harcamaları yaptıktan ve görevlilerin maaşlarını verdikten sonra, yılda bir def'â vakıf defteriyle birlikte devleti aliyyeye gelip, sözü geçen nâzır huzurunda muhasebe görüp, defterin işlerlik kazanması için nazırın görüşünün alınması şart edilmiştir.

Vakfa, o gün şeyhülislâm olan esseyyid Ali efendinin günde kırk akçe ücretle nâzır olması, ondan sonra fetvaya muktedir olan şeyhlerin nâzır olması şart kılınmıştır.

15. Gelir Fazlası: Vakıf gelirinden tayin edilen ve belirtilen harcamalarla görevlilerin maaşları tamamen karşılandıktan sonra vâkıfın kızkardeşleri Fatma Lütfi ve Ayşe hanımların her birine günde ellişer akçe maaş verilip, vefatları halinde her birine tâyin edilen maaşın evlâdlarına, evlâdlarının evlâdlarına ve evlâdlarının evlâdlarının evlâdlarına, erkek kadın ayrımı olmaksızın ve erkek kadın düşünmeksizin eşit olarak tevzi edilmesi şart kılınmıştır. Vâkıf hayatta oldukça hertürlü tasarruf, tâyin, terfi, azil, mütevellinin yönetimi ve diğer tüm işler kendi elinde olup, sözü geçen vakıf mukâtaanın her geçen gün ma'mur ve a'bad olması halinde, vakfın geliri giderinden fazla olursa, arta kalan gelir fazlasının her yılbaşında vâkıfın kendine verilmesini, vefatından sonra ise gelir fazlasının, evlâdlarına ve evlâdlarının evlâdlarına ve evlâdlarının evlâdlarının evlâdlarına batın (karın) tertibiyle eşit olarak dağıtılmasını, hisse alma hususunda erkek kadın ayrımı yapılmaksızın eşit olmalarını, Allah korusun evlâdının, evlâdı evlâdının, evlâdlarının evlâdlarının evlâdının tükenmesi halinde ise, kadın erkek azatlılarına ve azatlılarının çocuklarına ve azatlıların çocuklarının çocuklarına eşit olarak dağıtılmasını şart kılınmıştır.

Eğer uzun zaman aşımı ile vâkıfın çocukları, kadın erkek azatlıları ve onların çocuklarının tümü yok olursa, dolayısıyla sözü geçen vakıf şartlarına uymak imkânsız olursa, vakfın maaş kısmı ile arta kalanının sözü geçen nâzırın görüşü ile mutlaka fakir müslümanlara dağıtılması şart kılınmıştır.

Daha sonra vakfın sıhhat, lüzum ve tesciline ilişkin zamanın hukukcularının görüşleri ve tescil konusu belirtilmektedir. Vakfın tesciline karar verilmesi sırasında hazır bulunan tanıkların isimleri yazılmış olup tamamı onbeş kişidir.

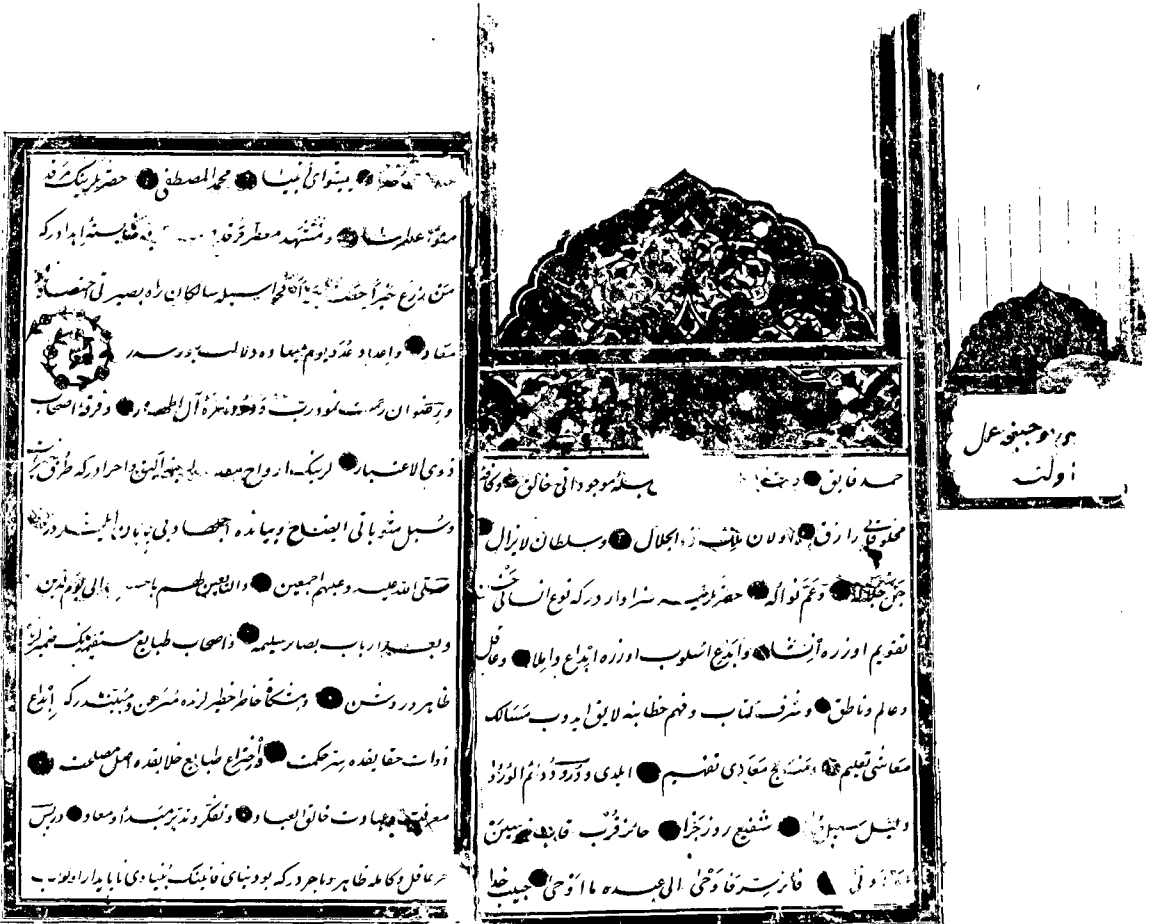
Hasan Paşa'ya ait bu orijinal vakfiyeyi birçok yönüyle yukarıda sunulan maddeler çerçevesinde tanıtmaya çalıştık. Amacımız vakıf hukukunun korunmasına katkıda bulunmak için bilinmeyen veya tesbit edilmeyen vakfiye ve benzeri belgeleri gün ışığına çıkarıp, tescilli cihetine gidilerek değerlendirilmesini sağlamaktır. Bu hususta az da olsa bir katkımız olursa, kendimizi bahtiyar adederiz.

بسم الله الرحمن الرحيم
 وحده العباد على الله
 في حكمة العباد والبرهان
 ارضى من الله الشرف والامان
 دارود محمدان
 سادات دانشه
 مسكوا لولي عباد الله

Vakfiye defterinin kapak sayfasındaki tuğra ile Kadıların onay yazıları

Vakfiye defterinin 1. ve 2 nci sahifeleri

صورت و قوس و چینه و نخچه ... بین و ارسال و صلب و غیر این است
 مع عنق و پوس و انطاکیه ... چون نخچه مرده بدو بولوس معدودند که در
 داخله پیرزده و ارسال است ... که پوسه است ... و کینست و جفت
 اول و نوبت و در و بلنداره ارسال میزان باشد و از اولان فرمان
 امتلا فضا ... است ... و ابراج و نوزدهن است
 و اینبار رسیدن ... است ... و نوابین معاطه سی او برینه
 و از دست بعد الطریق ... و الاطلاع این هم معاطه مرزوره ...
 نیک طریقی که زول برنج نام ... و اولان من بها طریق عامه و واقع اغولی در سه
 آذین دره مرزوره تک عنوان است ... ابراج و نوزدهن است
 آذین دره مرزوره اید قره صبر الجبسه اولان آطبه و سترق جانبی
 اطه مرزوره دن معاطه مرزوره و عنق بند نه قائل اولان آنچه در که و پانچ
 و کر ابله در و نسه ... به سار لینی کینه عتیقه به آذین آنچه در که پانچ
 اینه قره افاج نام خراب فریز به آذین پانچ در که اید مجزه و یکله

7. Sahife

8. Sahife

9. Sahife

10. Sahife

معروف مقلده آذین عناقیت و یکله ... با زلی طاسه آذین قره
 بزین نام ... و ارسال فائوس پوسه
 آذین بور زوره ... و ارسال فائوس پوسه
 اولان نام ... و ارسال فائوس پوسه
 فائوس پوسه آذین حصره ... و ارسال فائوس پوسه
 آذین صنبلجند دره به آذین است ... و ارسال فائوس پوسه
 و بر حینه امدان لوح پونبری و یکله معروف است ...
 قبا او خلقی قشاک دره سنه آذین و بست با نسه و واقع کونج او پنچ
 و شمال طریقی جابری و ادی کیره آذین طریق نام ابراضیب یک مرزانه
 آذین طریق مرزور اید محمد چینه سنه آذین بنه طریق مرزور اید ابراج صبر
 او نعلک انجیری مغاره سنه آذین بنه طریق نام اید کو کرجن دره سنه
 آذین بنه طریق مرزور اید با غلر کن زنده واقع و ادی کیره آذین دره
 و به به آذین نوبت بو جانی و بر سنه آذین بنه طریق مرزور اید صبر چینه

مخلف عرب سنه اولان طریق ... آذین طریق مرزور اید حاطلی بیکاره
 آذین ... آذین کبار قیاسه آذین
 قیاسه اصطلاح آذین که ... آذین طرفه کیدن دیوه
 و اولان معروف است ... آذین طریق مرزور و انطاکیه طریقی
 معنی اولان معنی و المعنی اولان معنی بره آذین اید دره سنه آذین
 سنج تو حوض بلو چینه آذین با کلا با ... آذین اید
 لوبزی به آذین طاق صوبه آذین حرامی الی کی ... آذین اید
 طریق مرزور اید اوج اولوه آذین طریق مرزور اید المی طاقی با نسه آذین
 جا موس طریق قطع اید و ب طوزلی نام محله آذین قورس بکاره آذین
 قول داعی آنچه سنه واقع عین ادی السبیل نام بکاره آذین قلیه
 مذکور اغولی دره سنه منشی محمد و اولان معنی اولان معنی ...
 نقطه طریقی مرزور لوزن اولوب در ک ناجیه سنه واقع و ارسال
 و سیدان نام مرزور لوزن اولان معنی اولان معنی ... و سترق اید دره

آذین طریق مرزور اید آذین کیره و یکله معروف ... طریق نام
 صوره انجیر کینه نام معنی آذین اید ابراج و نوزدهن است
 آذین صوتی و نیک طریقی و یکله ... آذین اید
 معروف صبر کیره آذین و بران قیاسه آذین اید و نوبت آذین
 صلیبن قیاسه آذین صبر کیره آذین اید و نوبت آذین اید
 آذین و نیک طریقی اید که ... آذین قره صوم نام صخر
 کینه آذین اید و نوبت آذین اید و نوبت آذین اید
 جردان اید و نوبت آذین قره صوم نام صخر کیره آذین اید و نوبت آذین اید
 فرزند و نوبت آذین اید و نوبت آذین اید و نوبت آذین اید
 و غرب طریقی جاق دره سنه آذین تخم کسار نه آذین صوره سنه
 آذین قره و به آذین کور سلی که آذین طریقی قره نام محله آذین صوم
 سکی به آذین قره قبا به آذین کینه به آذین خار و لجه نام موضوع آذین
 آذین اولان معنی آذین حرامی اولان معنی آذین کور و عینی نام مرزور طرف

و عقارات تناثره و حقه وقفه ...
 انفس اکی حقیقتیه ...
 انک دخی عا برین جز ...
 اولنه و اگر بسا اولونه ...
 و نفسیم اولونه و اگر ...
 نولنه عارف ...
 و طیفه امله و وقفه ...
 ما زالذکر شیخ احمد ...
 ساکن و مستوطن اوله ...
 و صنعت کتا بنده معرفت ...
 و ینه بومی بسا ایچ ...
 بسا ایچ و طیفه امله ...
 بوآوردن هر بری منول ...

حصه هر یک ...
 بومی اللیت ...
 صنکوه هر بریک ...
 اول اولوری ...
 حصه جهشده ...
 حصه انهنس ...
 محصولا ...
 وقع و تبیم ...
 علیه به کلوب ...
 دفتری معمول ...
 و ینه واقف ...
 نفس نفیبری ...
 حیاتکد ملتبس ...

23. Sahife
 24. Sahife
 25. Sahife
 26. Sahife

حکایت ایما اولی تحصیل ...
 بنه خصص الکریم ...
 منکلی ...
 رد و بلکه ...
 شهنشه شعله ...
 فیه نولونه ...
 فقیهه اساس ...
 مرت السید علی ...
 اول اولوب بومی ...
 بر مبه لر ...
 لاین شیخ ...
 صرف اولار ...
 تینه مفسنه ...

وله و واقف ...
 تغییر ...
 شریعت ...
 موطن ...
 باقیون ...
 اید و فکله ...
 المعینات ...
 ولد فلرجه ...
 لینه بی ...
 ان ذلک کسه ...
 اول اول ...
 ریح و نفبیم ...
 لرعب ذابنه ...

طاری اولوزسه عتقا عتیقا تکریمه داوولا و عتقا و عتیقا تکریمه واه

27. Sahife

اولا و عتقا و عتیقا تکریمه علی السویه تکریمه و تکریمه اوله و اگر طولی
اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
مذکوره و عتیقا تکریمه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
را بیدر مطلقا فدا می نمایند تکریمه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه
و انام و تکریمه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
مذکوره و عتیقا تکریمه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
با کرات بدین معنی حضرت علی شغل نمید شد و شرطان فارغ البال
و بقدر تقیید نبود و این آسوده حال اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه
و اگر اولوزسه و اولوزسه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
جمع نواح و لواحق مسکلات و سفر فانیله و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه
فقطه و جامع و ملک و خان و دیگر و تمام و منازل و سایر این قبضه و تمام
کنند بدان یکی آن قسم متولی موسی ایبسی تسلط اولواحق معتقده قبضه و تمام
اجلدن بر جوئی ضمیمه و جائز و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه

29. Sahife

مرقودان رجوع این قسم متولی موسی ایبسی قبضه و تمام و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه
عقار را بکیر و بجا آورد و تسلط بر اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
عقیق تا آنست که اولوزسه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
و طیفه ماضیه آید یعنی و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
و ابرام و اولوزسه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
ذیل قول اینست که اولوزسه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
و جبر معانی امام محمد الشیبانی فخریه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
لا محاله لزوم فی و ملاحق اولوزسه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
ابا و امتناع و مقدم زائد مذکور و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
ترا حدی شامیه مفیض و حضور حاکم الشرعه زرافعه مؤدی و اولوزسه
استبوت کتاب محنت نصاب رتبه و علم ستوده و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
امضای اصابت احتمال بر مویح اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه

30. Sahife

سود بخند و طیفه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه

مرای بر نوزدها نصف کتبه العارف حضرت موسی او را بر نوزدها
یزارنده اذ جا ما نفضتین و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
نظم می یابنی حاصل اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
و اولوزسه و اولوزسه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
دسته زینت و اولوزسه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
مالقه الا و صاف نوزدها سیکت شعاره و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
لزوم ایچون متولی موسی ایبسی حضورنده نصب جدل و اولوزسه و اولوزسه
در و ب کا سلف استار الحاقین و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
بن اسناد اجتهد مجتهدین و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
مدی بن الامه الکرام کالریا بن الثوابت و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
ابو حنیفه نعمان بن ثابت و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
وال ملک بولمندی و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه

28. Sahife

زاتقان اولوزسه فخریه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
یادنی نصیحه و اولوزسه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
انف و اولوزسه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
ذلی و آخری و اولوزسه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
نمیندم میزند و اولوزسه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
لیست ایچون اچر منگنده ریاده آید یعنی مسکن ضامیندن و اولوزسه
نشه حکم مستبروع ایله حکم ایدوب آخر و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
همادون اولوزسه حقوق حکم حاکمه لزومی محقق و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
سالف ابیان و اولوزسه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
نشد امتدات سر بانیه و اولوزسه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
میه و مع آله و صعبه شریف الصلوات و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
جناب فیاض مطلقه منسول مسند عا در که بو و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه
رحام و تشبیه و اولوزسه و اولوزسه و اولوزسه عتیقا تکریمه و اولوزسه

